

սակցութիւնը՝ ան բանին տէր կ'ընեն խեղճ մարդը :

Բամբասողը ընկերութեան մէջ ուրիշներուն ալ պատճառ կ'ըլլայ բամբասանքի . գորտերու ու ճպուռներու կը նմանի , որոնց մէկը սկսածին պէս կըռկուալու կամ ճրճուալու՝ ամէնքն ալ ետեւէն կը սկսին : Որ խեղճին անունը բերան առնելու ըլլան՝ փետտած հաւ կը դարձնեն . ու հասարակօրէն աղէկ մարդկանց անունը կը ծամծըմուի . վասն զի ինչպէս թռչունները պտուղին հասունը ու ամենէն ընտիրը կը կտցեն , բամբասողներուն սովորութիւնն ալ աս է , աւելի աղէկ ու արդիւնաւոր մարդկանց վրայ գէշ խօսիլ : Ինոր համար Սիւլիէօ կարգինալը մէկուն վրայ բամբասանք լսելու որ ըլլար , կ'ուզէր ան մարդը տեսնել , հարկաւ մեծ աղէկութիւններ պիտի ունենայ որ այդչափ կը բամբասուի , ըսելով : Ետուած մարդկանց լեզու տուեր է՝ մէկմէկու հետ կապակցութիւննին եւեցընելու համար . բամբասողը մարդիկ մէկմէկէ կը բաժնէ՝ մէջերնին խռովութիւն ձգելով :

Հատ անգամ բամբասողը՝ Ուրիշէն ասանկ լսցի կ'ըսէ . որպէս զի սուտ որ ելլէ ըսածը , կամ ծայրէն փնաս մը ելլելու ըլլայ , ինքը աղատի . բայց միշտ ինքն ալ պատմածին վրայ բան մը կ'եւեցընէ . ինչպէս ջուրը ինչ խողովակի մէջէն անցնի՝ անոր հօտը կ'առնէ , ասանկ ալ բամբասանքը բերնէ բերան անցնելով՝ ամենուն կըբէն մէյմէկ քիչ բան կ'առնէ : Եկը ան մարդուն վրայ կը նախանձի , կ'ուզէ անոր բաները վար զարնել , ինչ որ նախանձը կը թելադրէ՝ կ'աւելցընէ վրան . մէկալը ան մարդուն հետ ոխ ունի , ուրիշ կերպով ոխը չկըրնար առնել , ինչ որ ոխը կը թելադրէ՝ կ'եւեցընէ վրան . ասանկով որչափ բերնէ բերան անցնի , այնչափ կը մեծնայ բամբասանքը :

Բամբասանքը ինչպէս որ տկարամտութենէ և կամ չարասրտութենէ առաջ կուգայ , այսպէս ալ կամ մտքի տկարութեան կամ սրտի չարութեան

նշան է . բայց աս տարբերութեամբ՝ որ չարասրտութեամբ բամբասողը իր կիրքն ալ կը յայտնէ , ու իրեն ալ չարաչար կը փնասէ . մեղուի կը նմանի , որ ուրիշը խայթած ատենը , իր խայթոցը վերքին մէջը կը թողու , ու իր կեանքը կը կորսնցընէ : Բամբասողին ըսածը ախորժելի ալ ըլլայ մարդկանց , ինքը միշտ ատելի է . մէկուն համար բամբասող է որ ըսես , ամէնքը կը խրտին անկէց . մարդուս մեծ գովեստներուն մէկն է՝ բերանն ու ախանջը գոց ըլլալը բամբասանքի : Եւստոյններուն մէկը շատ անգամ իր բարեկամին սեղանը գտնուելով , ու կերակուրներուն գէշութենէն ի զատ ամէն անգամուն բամբասանք լսելով , օր մը դարձաւ տանտիրոջը ըսաւ . Չոր հացով ուրիշներուն միտք ու տելէն ձանձրացայ :

*

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

4

Երբեք մը ընտրելու արեւն պէտք է զած գիտելու ինչն էր :

ՍԱՐԴՍ իրեն արուեստ մը ընտրելու ատեն՝ ինչուան այն խեղճութեանն ալ կընայ հասնիլ՝ որ օրուան ոգեպահիկը գտնելու համար ստիպուի ծառայական թշուառ վիճակին ետեւէ ըլլալ :

Իրաւ է որ ծառայութիւնն ալ մարդկային ընկերութեան ամենահարկաւոր բան մը սեպուած է ամէն ատեն , բայց կ'ըսեմ ձեզի , սիրեցեալք իմ , որ միայն վերջին և անհրաժեշտ հարկաւորութեան ատենը՝ ծառայութեան ծանր շղթայովը ինքզինքնիդ կապէք . ամէն արուեստի մէջ մարդս իր ջանքովը կըրնայ առաջ երթալ . քիչ մարդ եղած է , չըսեմ ամենեւին , որ ծառայութեամբ փառաւորուած ըլլայ . վասն զի շատ ցած վիճակ ըլլալուն՝ կարծես թէ բարձրութեան փափաքն ալ և կամ յոյսը՝ չեն ունենար այնպիսիք : Եւ կը տես-

նենք որ հասարակ դործաւոր մը՝ որ հազիւ ինքզինքը կրնայ պահել, ծառայ մը տեսնելու ատենը՝ որչափ ալ հա-
գուած ու զարգարուած ըլլայ, չէ թէ միայն չնախանձիր՝ հապա նաև մտքովը կ'արհամարհէ ալ:

Բայց ինչպէս որ վերը ըսի, երբոր ստիպուիք ասով ձեր հացը գտնել, նայեցէք որ Զանքովնիդ կերպով մը վի-
ճակին ցածու թիւնը բարձրացընէք. մի մոռնաք, սիրելիք, թէ ամենուն հա-
մար է պատիւը, վասն զի ամենուն ձեռքն է ստանալ զայն:

Ձեր անխոնջ և հաւատարիմ աշխա-
տասիրութիւնը ցըցուցէք ամենուն թէ բարձրագոյն վիճակի և փառաց արժա-
նաւոր էիք դուք. միայն կարօտութիւնն եղաւ և խեղճութիւնը որ ստիպեց ըզ-
ձեզ ատոր ձեռք զարնելու: Մտքերնիդ մի դնէք թէ ուրիշի հաճոյիցը գերի էք. թէ որ այսպիսի մտածմունքներով սր-
տերնիդ կոտրելու ըլլաք, զիտցէք սի-
րելիք, որ անկէ ետքը աշխատութեան մէջ պէտք եղած գործունէութիւնը չէք ունենար, և ձեր տեսարց աչքէն կ'իյ-
նաք: Իրաւամբք զրուցուած է այն խօս-
քը թէ լաւ ծառայն լաւ տէր ալ կը գտնէ, և անոր սիրելի ըլլալով՝ կամաց կամաց ծառայութեան դժուարին ճամ-
բովը, իր վիճակին խեղճութիւնը ոտ-
քի տակ կ'առնու: Տեսած էք, որ դեակք, թէ ինչպէս թաւ կաղնւոյ մը շուքին տակ հասարակ խոտերն ալ լաւ և շուտ առաջ կուգան:

5

Բոլոր-էսպաս-որի մը աշակերտելու ասէն էնչ
դէտ-շո-թի-ն պէտք է ընել:

ՏՂԱՔ որ իրենց ուսման ընթացքը նոր լմնացուցած, աշխարհի զբաղմանց մէջ մտնել կը սկսին, ընդհանրապէս միջակայնոց որդիք ըլլալով՝ առջի բերան հմուտ արուեստաւորի մը կ'աշակեր-
տին. և բոլորովին նոր վիճակ մը ըլլա-
լով այս տղոց համար, հարկ է որ զգու-
շութեան աս քանի մը կանոններս իմա-

նան: Հայրենի տան զուարճութիւնը և ընտանեաց մտերիմ ընտանութիւնը կերպով մը կարծես թէ կը պակսի. վասն զի ալ հանգստեան ատենն անցաւ և աշխատութեան ժամանակը հասաւ: Խիստ վարպետի մը կրնաք հանդիպիլ, սիրելիք, որ սաստիկ պահանջմունքնե-
րովը ձեր սիրտը երբեմն երբեմն վշտա-
ցնէ. բայց համբերեցէք, զիտնալով որ ամէն վիճակի և ամէն արուեստի մէջ այսպիսի դժուարութիւններ ա-
ռաջ կ'եղեն, ինչպէս խեղճ ու մուծ խանութի՝ նոյնպէս ալ արքունի պա-
լատան մէջ. մտքերնիդ դրէք որ ու-
րիշի աշակերտութիւն ընելը դժուարին բան է, բայց աս ալ մի մոռնաք որ միայն համբերութեամբ պատիւ և հարստու-
թիւն պիտի վաստակիք. այս բանին հասնելու համար՝ պէտք է որ ձեր հա-
ճոյիցը ամենեւին մտիկ չընէք: Առ դիտցէք որ այս դժուարութիւնները որչափ ալ անտանելի երևնան, այնչափ աւելի օգտակար են. կ'անցնին այն դաւ-
նութիւնները, և ասպագայ երջանկու-
թեամբը առջի քաջածնիդ բոլորովին կը մոռնաք:

Վասն զի թէ որ ըլլաք հլու՝ աշխա-
տասէր և ձեր պարտուցը պահպանու-
թեանը մէջ ճիշդ, կը տեսնէք որ այն խիստ և անտանելի կարծուած վարպե-
տը՝ իր առջի բնութիւնը բոլորովին փո-
խեր է: Արբոր կը տեսնէք որ վրանիդ սէր կը ցուցնէ, Զանք ըրէք, սիրելիք, որ ձեր կողմանէ ալ անոր սէրը օ-
րուան վրայ աճեցընէք: Այլեցէք որ անոր աշխատելուն ատենը դուք ալ աշ-
խատիք, ու աշխատութեան կերպը զի-
տէք. վասն զի ամէն արուեստ՝ որչափ ալ չնչին կարծուի, ինքն իրեն գաղտնիքնե-
րը ունի, որոնք դիտողը՝ շուտ և լաւ ա-
ռաջ կ'երթայ: Հասկըցած բաներ-
նիդ նորէն հարցընելու ամենեւին մի վախնաք. բարեկիրթ վարպետ մը ա-
ւելի կ'ուրախանայ ձեր հետաքրքրու-
թեանը վրայ, քան եթէ կընեղասրտի: Խօսքերնուդ, ևս առաւել՝ բռնած կեր-
պերնուդ մէջ յայտնի ցըցուցէք թէ կը մեծարէք զինքը. ասոնցմով իրեն սիրելի-

Կ'ըլլաք ու ձեր արուեստին մէջ դիւրաւ
կը յաջողիք :

ሢ. ቅድታህ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ግሪፍቶች

የጊዜ ተመዝግቦች ህጋዊነት፡

ԻՂԱՅՈՍԱՆ ԴՐ Վ որմա մեծանուն բը նագէտը ծնաւ Խոսիլայի Վրմոյ քաղաքը՝ իշխանազուն ցեղէ 1748ին։ Վիտութեանց սկզբունքը իր քաղաքին դըպրոցներուն մէջ սորվեցաւ, և այնչափ օգուտ քաղեց անոնցմէ որ պատանեկութեան ատենէն սկսաւ Վրլէին, Պէք քարիային, Վփալանցանիին և ուրիշ երեւելի գիտուններուն հետ թըղ-թակցութիւն ընել բնաբանութեան բարակ նիւթերու վըայ, ու ինքն ալ շատ նոր նոր գիւտեր ու գործիքներ հնարեց, մանաւանդ ելեքտրականութեան մէջ։ Երես գլխաւոր կարծիքներուն մէկն ալ աս էր՝ թէ փոթորիկներուն ու կայծակներուն առջէն առնելու համար շատ օգտակար հնարք կ'երենայ բարձր տեղուանք կրակ վառելը։ Եւ կարծիքը ան ատենի բնագէտները մեծ բանի տեղ չդրին․ բայց վերջի տարիներս Բրակոյ և Վաթթէուլի բնագէտները փորձով նոյն կարծիքը հաստատեցին․ որովհետեւ կը տեսնեն որ ածուխ կամ կիր շինելու գործարաններ շատ եղած տեղուանքը փոթորիկ խիստ քիչ կը պատահի․ թէպէտ և ուրիշներ կ'ըսեն որ նոյն տեղերուն քովերը ան պատճառաւ փոթորիկները աւելի շատ ու սաստիկ կ'ըլլան։

Իւելի մեծ պարծանք է Սոլթային
մէկ ուրիշ յաղթանակը որ ըրաւ Պօլ-
նիայի մէջ. Սալվանի անունով զիտուն
մարդուն սունը զիպուածով կերակուրի
համար քանի մը մեռած զորտ պատ-
րաստուած ըլլալով, երբոր անոնց զը-
րուած տախտրկին բովի ելեքարական
մեքենան զարձուցին՝ տեսան որ գորտե-

ըր սկսան շարժիլ ու ցատքերտել։ Ի՞նչ բանիս վրայ Երվանդանի գարմացած՝ նորէն նորէն փորձեց, ու սկսաւ ըսել թէ անշուշտ կենդանեաց ջղերուն մէջ ելեք-տրական հեղանիւթ մը կայ, ան է զանոնք շարժողը։ Եւ ատ փիլիսոփաներ հետեւեցան աս սխալ կարծիքին, և յոյս առին թէ գուցէ մեռած կենդանիներուն ալ կարենան ելեքտրականութիւն շարժմունք տալ։ Իսկայ Երվանդանի աղէկ ճանչնալով բնութեան հաստատուն օրէնքները, ժպտեցաւ աս բանիս վրայ։ Եւ ատ փորձեր ըրաւ ու հաստատեց թէ կենդանեաց մկանունքը ելեքտրականութեան հաղորդիչ թելին չափ միայն ուժ ունին, և կենդանական ելեքտրականութիւն ըսուածը սուտ բան է։ Ի՞նչ ատեն տաք վէճ՝ մը ելաւ երևելի բնագիտներու մէջ։ Մէկ կողմանէ կռուողներն էին Հումպոլթ, Երվանդանի ու Բոլոր Գոլոնիացիք, մէկալ կողմանէ միայն Երվանդանի գիտութիւնը։ Ինք տարիքէն ետքը՝ յաղթանակը Երվանդանի րրաւ։

Իսկ Վ ղլթային անուներ անմահացը՝ նոդ գիւտը իրեն «Իսնաֆն» է . Երաւոյ կ'ըսէ թէ Վ ղլթային սիւնակը մարդկային գիւտերուն մէջ ամենէն զարմանալին է , ինչուան նաւ դիտակէն ու շոգեշարժ մեքենաներէն ալ . — Ի՞նչ գործիքը սիւնի ձեւով բան մըն է , պղնձէ , զինկէ ու թըջած չուխայէ կրոր կրոր թիթեղներ իրարու վրայ շարած աս կարգով . պղինձ , զինկ , չուխայ : Թէ որ պղինձն ու զինկը յիսունական հատ ըլլան վրայէ վրայ՝ շատ զարմանալի երևոյթներ կը տեսնուին . Սիւնակին վերի ու վարի ծայրերը թէ որ մետաղէ թել մը կպցընես , ու մի և նոյն ատենը երկու թելին ալ դպչիս , անանկ ելեքտրական յնցում մը կը զգաս որ կարծես թէ Վ եյտեան մեծ անօթի մը դըպար : Ի՞նչ Վ ղլթայի սիւնակին ուժովը ամենակարծր մետաղներն ալ ոչ միայն կը հալին , այլ նաւ գողորշի կը դառնան . ածուխը կրակի պէս կը վառի ա-